

© 2003 р. **О. М. Губар**

Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Донецька обл.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»

Загальноісторична тенденція демократизації всіх сфер соціуму стимулює перебудову юридичної освіти, антропологізацію правової теорії і практики. Юрист у сучасних і майбутніх соціальних реаліях повинен бути і правовиконавцем, і правозахисником одночасно. Це неможливо без широкого філософського праворозуміння. Це завдання частково реалізується у процесі викладання курсу «Філософія права».

«Філософія права» – складний теоретичний курс. Його абстрактний характер і з світоглядно-аксіологічним вектором складно корелює з догматичним, формально-логічним (позитивістським) мисленням студентів – майбутніх правознавців.

Особливості курсу детермінують відповідні методичні прийоми. Одним з методів активізації творчого мислення студентів є індивідуальні завдання. Творчі індивідуальні завдання в курсі «Філософія права» спрямовані не на розв'язання конкретної задачі, однозначну відповідь на поставлене питання, але на міркування, роздуми, співставлення позицій, точок зору. Індивідуальність реалізується тут у суб'єктивному, особистісному підході до проблеми. Студентам задається така освітня установка: «Не шукайте готових відповідей, спробуйте висловити свій погляд й аргументувати його: по-перше, своїми знаннями права, по-друге, своїм особистим досвідом». Педагогічна практика показує, що знання, набуті через суб'єктивний досвід (нехай навіть ідеально, теоретично) надійніше асимілюються у свідомості.

Застосування індивідуальних творчих завдань має різноманітний характер і методичні технології (від індивідуальних дослідницьких проектів, есе на одну з тем, на вибір до конкретних питань-вправ).

Частина питань-вправ представлена в методичних рекомендаціях з курсу «Філософія права». Студенти можуть ознайомитися з ними заздалегідь, щоб знати, що їх очікує на семінарських заняттях і на заліку.

Педагогічний досвід дозволяє дати наступну типологію питань-вправ. Кожен тип вправ спрямований на вирішення конкретного освітнього завдання.

1. Категоріальний аналіз. Питання-вправи, зв'язані з категоріальним аналізом, формують вміння оперувати абстрактними філософськими поняттями, переходити від абстрактного до конкретного і навпаки.

Наприклад:

– Дайте порівняльний аналіз понять: «Формальна рівність» і «Фактична рівність».

– Як Ви розумієте таку фразу: «Формальна рівність припускає нерівність?»

– Проаналізуйте поняття «правовий закон». Чи не видається Вам, що це – «масло маслене»? Хіба закон може бути не правовим?

2. Контекстний аналіз. Аналіз невеликих фрагментів текстів, спрямований на формування світоглядно-аксіологічної рефлексії. Дається невеликий фрагмент тексту і питання, зв'язані з його аналізом.

Наприклад:

– «Справедливость и справедливое... есть благо чужое, то есть польза человека сильнейшего и правителя, а собственно для повинующегося и служащего это – вред... Человек справедливый везде выигрывает менее, нежели несправедливый». [4, с. 319-320].

Чи згодні Ви з цим поглядом? Аргументуйте свою відповідь.

– «Гипотетически государственная власть может установить законом социалистический строй или восстановит крепостное право; издать акт о национализации всей земли; взять половину всех имеющихся у граждан средств; обратит всех живущих в стране иудеев в христианство; запретит все церкви; откажется от своих долговых обязательств; ввести обязательное всеобщее обучение или запретит всякое обучение, уничтожит брак и т.п.» [5, с. 217].

Чи погоджуєтесь Ви з таким поглядом? Аргументуйте свою відповідь.

– «Жизнь как совокупность целей имеет право пойти наперекор абстрактному праву. Если, например, жизнь может быть поддержана посредством кражи куска хлеба, то этим, правда, поражается собственность другого человека, но было бы не правомерно рассматривать этот поступок как обычное воровство» [1, с. 171].

Проаналізуйте цю ситуацію з позицій правового позитивізму і природно-правової концепції.

3. Проблемний аналіз. Формується діалектичне мислення, здатність мислити протилежності в їхній єдності.

Наприклад:

– Проаналізуйте таке твердження: «Право є справедливість сильного».

– Чим правова норма як наказ, повинність, примус відрізняється від «наказу» вуличного грабіжника, що вимагає віддати йому ваші цінності?

– «Fiat iustitia, pereat mundus» – «Нехай здійсниться справедливість, навіть якщо загине світ».

Які філософсько-правові проблеми відображені в цьому висловлюванні?

– «Законодательная власть не создает закона,

– она лишь открывает и формулирует его» [2, с. 285].

На яку особливість права звернув увагу філософ?

Як з цієї позиції можна оцінити сучасну правову реальність?

4. Концептуальний аналіз. Завдання, спрямовані на розширення праворозуміння майбутніх юристів, формування здатності визначати філософсько-правові концепції й аналізувати них.

Наприклад:

– Німецький правознавець К.Бергбом у книзі «Юриспруденція і філософія права» писав: «Сутність будь-якого права полягає в тому, що воно діє. Тому щонайкраще ідеальне право не може не залишатися за самим жалюгідним позитивним правом, подібно тому, як будь-який каліка бачить, чує і діє краще, ніж найпрекрасніша статуя».

Визначіть тип праворозуміння.

– «Воля народовластия сама по себе не может быть нормой, ибо она является лишь возможностью желаний, достоинство которых определяется целью, а не их распространенностью. А в общественных отношениях такой нормой может служить лишь то начало, которое является нравственной основой человеческого общения, то есть начало личности» [3, с. 237-238].

Визначіть тип праворозуміння.

5. Методологічний аналіз. Формується здатність до методологічної рефлексії. Завдання ставиться так: застосувати визначений метод, визначити методологічний принцип і т.ін.

Наприклад:

– Американський юрист Дж. Френк стверджує: «Невизначеність права – це не невдала випадковість, а чудова соціальна цінність»

Яка філософсько-юридична проблема тут відображена?

Як вона розв'язується в різних філософсько-правових концепціях?

– І. Кант стверджував: «...Те, чого народ не може вирішити щодо самого себе, того і законодавець не може вирішити щодо народу»

Яка ідея і який принцип тут відображені?

– Що повинен робити юрист, якщо бездоганне з формально-правового погляду рішення різке і демонстративно несправедливе?

Як ця проблема розв'язується в правовому позитивізмі і природно-правових концепціях?

– У Давньому Римі мовили: «summum jus summa iniuria» «Надмірно точне здійснення права породжує найвищу несправедливість»

Які філософсько-правові проблеми тут поставлені?

Які Ви можете навести приклади на підтвердження сказаного?

Приведена типологія не претендує на повноту і завершеність (вона однобічна, як і будь-яка схема).

У виборі індивідуальних творчих завдань, створенні їх ми використовуємо такі методичні принципи – прийоми:

Принцип простоти. Завдання має бути «піднімальним» для студента середнього рівня, так чи інакше пов'язане з проблемами, освітлюваними в лекціях. Завдання має бути невеликим за обсягом (якщо це текст, то береться невеликий фрагмент або кілька фрагментів, у яких концентровано висловлена головна думка автора).

Принцип різноманітності (варіативності). При складанні завдань використовуються різноманітні джерела: філософські і юридичні тексти, художня література, крилаті вирази, прислів'я, міфи, фрагменти текстів зі ЗМІ.

Принцип єдності раціонального та емоційного. Тексти завдань мають бути яскравими, такими, що запам'ятовуються, щоб «зачепити студента на емоційний гачок». Думка, супроводжувана емоційними почуттями працює набагато ефективніше.

Педагогічна практика показує, що індивідуальні творчі завдання, застосовувані в різних варіантах, суттєво підвищують інтерес студентів до курсу «Філософія права».

Список літератури

1. Гегель Г. Философия права. – М.: Мысль, 1990.

2. Маркс К. К критике гегелевской философии права // Соч. Т. 1.

3. Новгородцев П.И. Кризис современного правосознания. – М., 1909.

4. Фразі Мах. Антологія мирової філософії. – М., 1961. – Т. 1. – Ч. 1.

5. Шершеневич Г.Ф. Общая теория права. – М., 1910.

О. М. Губар

ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ТВОРЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ КАК МЕТОД АКТИВИЗАЦИИ СТУДЕНТОВ В ИЗУЧЕНИИ КУРСА „ФИЛОСОФИЯ ПРАВА”

В статье утверждается, что индивидуальные творческие задания как один из методов активизации творческого мышления, существенно содействуют повышению интереса студентов к курсу „Философия права”.

О. М. Hubar

PERSONALIZED CREATIVE ASSIGNMENTS AS AN ACTIVE METHOD OF TEACHING PHILOSOPHY OF LAW

The author asserts personalised creative assignments as one of the methods of activization of creative thinking, arousing students interest in “Philosophy of Law” as a academic subject.